WYROK TRYBUNAŁU (pierwsza izba)

z dnia 14 października 2010 r. *

W sprawie C-61/09

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 234 WE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez Oberverwaltungsgericht Rheinland-Pfalz (Niemcy), postanowieniem z dnia 28 stycznia 2009 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 11 lutego 2009 r., w postępowaniu:

Landkreis Bad Dürkheim

przeciwko

Aufsichts- und Dienstleistungsdirektion,

TRYBUNAŁ (pierwsza izba),

w składzie: A. Tizzano, prezes izby, J.J. Kasel, A. Borg Barthet (sprawozdawca), E. Levits i M. Safjan, sędziowie,

* Język postępowania: niemiecki.

rzecznik generalny: J. Mazák,
sekretarz: K. Malacek, administrator,

uwzględniając procedurę pisemną i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 4 lutego 2010 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

— w imieniu Landkreis Bad Dürkheim przez A. Martina, działającego w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu Aufsichts- und Dienstleistungsdirektion przez M. Arnoldiego, działającego w charakterze pełnomocnika,

— w imieniu A. Niedermair-Schiemann przez M. Winkelmüllera oraz M. Rietdorfa, Rechtsanwälte,

— w imieniu rządu niemieckiego przez M. Lummę oraz J. Möllera, działających w charakterze pełnomocników,

— w imieniu rządu polskiego przez B. Majczynę oraz M. Drwieckiego, działających w charakterze pełnomocników,

— w imieniu Komisji Europejskiej przez F. Clotuche-Duvieusart oraz G. von Rintelena, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 11 maja 2010 r.,

wydaje następujący

Wyrok

1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 44 rozporządzenia Rady (WE) nr 1782/2003 z dnia 29 września 2003 r. ustanawiającego wspólne zasady dla systemów wsparcia bezpośredniego w ramach wspólnej polityki rolnej i ustanawiającego określone systemy wsparcia dla rolników oraz zmieniającego rozporządzenia (EWG) nr 2019/93, (WE) nr 1452/2001, (WE) nr 1453/2001, (WE) nr 1454/2001, (WE) nr 1868/94, (WE) nr 1251/1999, (WE) nr 1254/1999, (WE) nr 1673/2000, (EWG) nr 2358/71 i (WE) nr 2529/2001 (Dz.U. L 270, s. 1; sprostowanie w Dz.U. 2004, L 94, s. 70), w brzmieniu nadanym rozporządzeniem Rady (WE) nr 2013/2006 z dnia 19 grudnia 2006 r. (Dz.U. L 384, s. 13) (zwanego dalej „rozporządzeniem nr 1782/2003").

2 Rozpatrywany wniosek został przedstawiony w ramach sporu między Landkreis Bad Dürkheim (jednostką administracyjną Bad Dürkheim) a Aufsichts- und Dienstleistungsdirektion (dyrekcją ds. nadzoru i usług, zwaną dalej „ADD") w przedmiocie uwzględnienia pewnych gruntów (zwanych dalej „spornymi gruntami") przy

ustalaniu uprawnień A. Niedermair-Schiemann do płatności w ramach systemu płatności jednolitych.

Ramy prawne

Uregulowania Unii

Rozporządzenie nr 1782/2003

3 Rozporządzenie nr 1782/2003 ustanawia między innymi system wsparcia dochodów rolników. System ten został określony w art. 1 tiret drugie tego rozporządzenia jako „system płatności jednolitych".

4 Zgodnie z motywem 3 wskazanego powyżej rozporządzenia:

„W celu przeciwdziałania sytuacji zaniechania uprawy gruntów rolnych oraz w celu zapewnienia, aby grunty takie były utrzymywane w dobrej kulturze rolnej zgodnej z ochroną środowiska, należy ustanowić normy, które mają bądź nie mają podstaw w przepisach państw członkowskich. Zasadne jest zatem ustanowienie ram wspólnotowych, w których państwa członkowskie mogą przyjąć normy uwzględniające specyficzne cechy charakterystyczne omawianych obszarów, włączając w to

warunki glebowe i klimatyczne oraz istniejące systemy działalności rolniczej (użytkowanie gruntów, zmianowanie upraw, metody uprawy roli), jak również strukturę gospodarstw".

5 Zgodnie z motywem 21 wspomnianego rozporządzenia:

„Systemy wsparcia w ramach wspólnej polityki rolnej przewidują bezpośrednie wsparcie dochodowe [dochodów] mające na celu, w szczególności, zapewnienie odpowiedniego standardu życia dla społeczności rolniczej. Cel ten jest ściśle związany z zachowaniem obszarów wiejskich. […]".

6 Motyw 24 tegoż rozporządzenia przewiduje między innymi:

„[…] Celowym zatem jest uwarunkowanie jednolitej płatności na gospodarstwo zgodnością krzyżową ze standardami w zakresie ochrony środowiska, bezpieczeństwa żywności, zdrowia i dobrostanu zwierząt, jak również utrzymywaniem gospodarstwa w dobrej kulturze rolnej zgodnej z ochroną środowiska".

7 Zgodnie z art. 2 lit. b) i c) rozporządzenia nr 1782/2003:

„Do celów niniejszego rozporządzenia mają zastosowanie następujące definicje:

[…]

b) »gospodarstwo« oznacza wszystkie jednostki produkcyjne zarządzane przez rolnika, które znajdują się na terytorium tego samego państwa członkowskiego;

c) »działalność rolnicza« oznacza produkcję, hodowlę lub uprawę produktów rolnych, włączając w to zbiory, dojenie, chów zwierząt oraz utrzymywanie zwierząt dla celów gospodarczych, lub utrzymywanie gruntów w dobrej kulturze rolnej zgodnej z ochroną środowiska, zgodnie z art. 5".

8 Artykuł 3 wskazanego powyżej rozporządzenia, zatytułowany „Wymogi główne", przewiduje:

„1. Rolnik otrzymujący płatności bezpośrednie przestrzega wymogów podstawowych w zakresie zarządzania, o których mowa w załączniku III, zgodnie z harmonogramem określonym w tym załączniku, oraz zasad dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska, ustanowionych na mocy art. 5.

2. Właściwy organ krajowy dostarcza rolnikowi wykaz wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz zasady dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska, których należy przestrzegać".

9 Zgodnie z art. 5 ust. 1 tego samego rozporządzenia:

„Państwa członkowskie zapewniają, że wszystkie grunty rolne, a w szczególności grunty, które nie są już wykorzystywane do celów produkcyjnych, są utrzymywane w dobrej kulturze rolnej zgodnej z ochroną środowiska. Państwa członkowskie definiują, na poziomie krajowym lub regionalnym, wymogi minimalne w zakresie dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska na podstawie ram ustanowionych w załączniku IV, uwzględniając szczególne cechy charakterystyczne odnośnych obszarów, włączając w to warunki glebowe i klimatyczne, istniejące systemy gospodarowania, wykorzystanie gruntów, zmianowanie upraw, metody uprawy roli oraz struktury gospodarstw. Wymogi takie nie mogą naruszać standardów regulujących dobre

praktyki rolnicze stosowane w kontekście rozporządzenia Rady (WE) nr 1257/1999 oraz środków rolno-środowiskowych, które wykraczają poza wzorzec odnoszący się do dobrych praktyk rolniczych".

10 Artykuł 36 ust. 1 rozporządzenia nr 1782/2003 brzmi następująco:

„Pomoc przyznawana w ramach systemu płatności jednolitych jest wypłacana w odniesieniu do uprawnień do płatności zdefiniowanych w rozdziale 3, uzupełnionych o równą liczbę kwalifikujących się hektarów zdefiniowanych w art. 44 ust. 2".

11 Artykuł 43 rozporządzenia nr 1782/2003, zatytułowany „Określenie uprawnień do płatności", stanowi w ust. 1 akapity pierwszy i drugi, że:

„Bez uszczerbku dla przepisów art. 48, rolnik otrzymuje uprawnienie do płatności na hektar, które jest obliczane poprzez podzielenie kwoty referencyjnej przez średnią liczbę wszystkich hektarów z trzech lat, które w okresie referencyjnym stanowiły podstawę do prawa do płatności bezpośrednich wyszczególnionych w załączniku VI.

Całkowita liczba uprawnień do płatności jest równa powyżej wspomnianej średniej liczbie hektarów".

12 Artykuł 44 wskazanego powyżej rozporządzenia, zatytułowany „Wykorzystanie uprawnień do płatności", przewiduje w ust. 1–3:

„1. Każde uprawnienie do płatności na kwalifikujący się hektar daje prawo do otrzymania płatności w kwocie określonej przez uprawnienie do płatności.

2. »Kwalifikujący się hektar« oznacza grunty rolne gospodarstwa obejmujące grunty orne i trwałe pastwiska, z wyjątkiem powierzchni pod uprawami trwałymi, lasami oraz powierzchni wykorzystywanych do celów nierolniczych.

»Kwalifikujący się hektar« oznacza również powierzchnie obsadzone chmielem lub podlegające zobowiązaniu odłogowania tymczasowego lub powierzchnie upraw bananowców, lub też powierzchnie obsadzone drzewkami oliwnymi.

3. Rolnik zgłasza działki odpowiadające kwalifikującemu się hektarowi powiązanemu z uprawnieniem do płatności. Z wyjątkiem przypadku działania siły wyższej lub okoliczności nadzwyczajnych, działki takie powinny pozostawać w dyspozycji rolnika przez okres co najmniej 10 miesięcy, począwszy od daty, która zostanie określona przez dane państwo członkowskie, przy czym data ta nie może być wcześniejsza niż dzień 1 września roku kalendarzowego poprzedzającego rok złożenia wniosku dotyczącego uczestnictwa w systemie płatności jednolitych".

13 Rozporządzenie nr 1782/2003 przewiduje w rozdziale 5 sekcja 1, zatytułowanej „Wdrażanie regionalne", możliwość wprowadzenia przez państwa członkowskie systemu płatności jednolitych na poziomie regionalnym.

14 Artykuł 59 ust. 4 wskazanego powyżej rozporządzenia, mający zastosowanie w ramach wprowadzenia systemu płatności jednolitych na poziomie regionalnym, stanowi, że liczba uprawnień przypadających na rolnika jest równa liczbie hektarów, które zgłosi zgodnie z art. 44 ust. 2 w pierwszym roku stosowania systemu stosowania płatności jednolitych.

Rozporządzenie (WE) nr 795/2004

15 Rozporządzenie Komisji (WE) nr 795/2004 z dnia 21 kwietnia 2004 r. ustanawiające szczegółowe zasady w celu wdrożenia systemu jednolitych płatności określonego w rozporządzeniu nr 1782/2003 (Dz.U. L 141, s. 1), zmienione rozporządzeniem Komisji (WE) nr 394/2005 z dnia 8 marca 2005 r. (Dz.U. L 63, s. 17) (zwane dalej „rozporządzeniem nr 795/2004"), przewiduje w art. 2 lit. a)–h):

„Do celów tytułu III rozporządzenia (WE) nr 1782/2003 i niniejszego rozporządzenia mają zastosowanie następujące definicje:

a) »powierzchnia użytków rolnych« [»grunty rolne«] oznacza łączną powierzchnię gruntów ornych, pastwisk trwałych i plantacji trwałych;

b) »grunty orne« oznacza »grunty orne« w rozumieniu art. 2 pkt 1 rozporządzenia Komisji (WE) nr 796/2004;

c) »plantacje trwałe« oznacza uprawy niepodlegające rotacji inne niż pastwiska trwałe, które zajmują grunty przez okres pięciu lub większej liczby lat i dają

powtarzające się zbiory, w tym szkółki określone w załączniku I pkt G/05 decyzji Komisji 2000/115/WE [...], z wyjątkiem upraw wieloletnich [wskazanych powyżej] i szkółek takich upraw wieloletnich.

[…]

e) »pastwiska trwałe« oznacza »pastwiska trwałe« w rozumieniu art. 2 ust. 2 [pkt 2] rozporządzenia Komisji (WE) nr 796/2004;

[…]

h) »dzierżawa« oznacza dzierżawę lub podobne rodzaje transakcji tymczasowych".

Rozporządzenie (WE) nr 796/2004

16 Rozporządzenie Komisji (WE) nr 796/2004 z dnia 21 kwietnia 2004 r. ustanawiające szczegółowe zasady wdrażania wzajemnej zgodności, modulacji oraz zintegrowanego systemu administracji i kontroli przewidzianych w rozporządzeniu nr 1782/2003 (Dz.U. L 141, s. 18), zmienione rozporządzeniem Komisji (WE) nr 239/2005 z dnia

11 lutego 2005 r. (Dz.U. L 42, s. 3) (zwane dalej „rozporządzeniem nr 796/2004"), stanowi w art. 2 pkt 1 i 2:

„Dla celów niniejszego rozporządzenia stosuje się następujące definicje:

1) »grunt orny«: oznacza grunt uprawiany do produkcji zbóż oraz grunty ugorowane lub utrzymywane w dobrej kulturze rolnej [zgodnej z ochroną środowiska] zgodnie z art. 5 rozporządzenia (WE) nr 1782/2003, bez względu na to, czy grunty są, czy też nie są pod uprawą szklarniową lub pod stałym albo ruchomym przykryciem;

2) trwałe użytki zielone [»pastwiska trwałe«]: oznacza grunt zajęty pod uprawę traw lub innych upraw zielnych [roślin pastewnych] naturalnych (samosiewnych) lub powstałych w wyniku działalności rolniczej (zasianych), niewłączony do płodozmianu przez pięć lat lub dłużej, z wyłączeniem gruntu objętego systemami odłogowymi zgodnie z art. 6 rozporządzenia Rady (WE) nr 1251/1999 [...], gruntu objętego systemami odłogowymi zgodnie z art. 54 ust. 2 i art. 107 rozporządzenia (WE) nr 1782/2003, obszarów ugorowanych zgodnie z rozporządzeniem Rady (WE) nr 2078/92 [...] oraz obszarów ugorowanych zgodnie z art. 22–24 rozporządzenia Rady (WE) nr 1257/1999 […]".

Uregulowania krajowe

17 W myśl § 2 ust. 1 Betriebsprämiendurchführungsgesetz (ustawy w sprawie wykonania systemu płatności jednolitych, BGBl. 2006 I, s. 1298) płatność jednolita jest

przyznawana na poziomie regionalnym od dnia 1 stycznia 2005 r. zgodnie z przepisami przewidzianymi w tej ustawie oraz z przepisami wydanymi w celu jej wykonania.

Postępowanie przed sądem krajowym i pytania prejudycjalne

18 Spór w postępowaniu przed sądem krajowym dotyczy uwzględnienia spornych gruntów w celu przyznania A. Niedermair-Schiemann uprawnień do płatności w ramach systemu płatności jednolitych.

19 A. Niedermair-Schiemann prowadzi gospodarstwo rolne zajmujące się hodowlą owiec. Sporne grunty użytkuje ona na podstawie dwóch umów.

20 Na podstawie pierwszej ze wspomnianych umów zawartej w dniu 12 listopada 1998 r. z krajem związkowym Nadrenią-Palatynatem A. Niedermair-Schiemann jest uprawniona do użytkowania określonych gruntów jako pastwisk i łąki na potrzeby pozyskania siana. W tym względzie narzucone jej zostały pewne ograniczenia. W szczególności grunty, o których mowa, nie mogą być koszone w okresie od dnia 1 listopada do dnia 15 czerwca każdego roku, zaś koszenie nie może być przeprowadzane przy pomocy kosiarek z turbiną ssącą lub rotacyjnych. Drugie koszenie może zostać zastąpione wypasem owiec i kóz, rotacyjnym lub strzeżonym, przy czym czas trwania wypasu podlega uzgodnieniu z organem administracji wskazanego powyżej kraju związkowego, który to organ jest odpowiedzialny za pielęgnację wspomnianych gruntów. Grunty zostały oddane do dyspozycji nieodpłatnie, z zastrzeżeniem ponoszenia przez zainteresowaną składek na rzecz spółdzielni zawodowej. Działki, o których mowa, zostały wydzierżawione wspomnianemu krajowi związkowemu przez ich właścicieli.

21 Na podstawie drugiej umowy zawartej w dniu 1 maja 2000 r. z Landkreis Bad Dürkheim A. Niedermair-Schiemann, która została określona w tej umowie jako „zleceniobiorca", jest zobowiązana do pielęgnacji i zagospodarowania określonych gruntów zgodnie z celami ochrony przyrody. W tym celu otrzymuje ona stałe roczne wynagrodzenie. Podlega ona także konkretnym postanowieniom umownym i jest zobowiązana przestrzegać instrukcji organu ochrony przyrody na przykład w przedmiocie intensywności wypasu. Ponadto organ ten dostarcza jej wsparcia w drodze działań pielęgnacyjnych, takich jak wstępne koszenie oraz odkrzaczanie i karczowanie przez podmioty trzecie. Część gruntów, których dotyczy niniejsza sprawa, jest własnością kraju związkowego Nadrenii-Palatynatu. W przypadku pozostałych gruntów ich właściciele wyrazili zgodę na wypas do celów ochrony przyrody, zaś w niektórych przypadkach wydane zostały decyzje o charakterze generalnym, aby zmusić właścicieli do tolerowania działań pielęgnacyjnych podejmowanych przez A. Niedermair-Schiemann.

22 W ramach systemu płatności jednolitych A. Niedermair-Schiemann zgłosiła sporne grunty jako trwałe pastwiska należące do jej gospodarstwa. Decyzją z dnia 20 lutego 2006 r. przyznano jej uprawnienia do płatności w odniesieniu do gruntów ornych i pastwisk, w tym spornych gruntów.

23 Na podstawie instrukcji ministerialnej wspomniana powyżej decyzja została zmieniona decyzją z dnia 14 maja 2007 r. (zwaną dalej „decyzją zmieniającą") z uzasadnieniem, że sporne grunty nie mogą zostać objęte pomocą.

24 A. Niedermair-Schiemann wniosła sprzeciw od decyzji zmieniającej.

25 Uznając, że pierwotna decyzja z dnia 20 lutego 2006 r. została wydana zgodnie z obowiązującymi uregulowaniami, Kreisrechtsausschuss (komisja do spraw prawnych) Landkreisu Bad Dürkheim uwzględniła sprzeciw A. Niedermair-Schiemann i decyzją z dnia 22 października 2007 r. uchyliła decyzję zmieniającą.

26 Wskutek skargi wniesionej przez ADD Verwaltungsgericht (sąd administracyjny) Neustadt an der Weinstraße wyrokiem z dnia 2 lipca 2008 r. uchylił decyzję z dnia 22 października 2007 r. i przywrócił do mocy prawnej decyzję zmieniającą.

27 Wskazany powyżej Verwaltungsgericht uznał przede wszystkim, że w przypadku gdy zagospodarowanie gruntu wykazuje zarówno cechy pielęgnacji służącej ochronie przyrody, jak i rozległej działalności rolniczej, należy odwołać się do prawa użytkowania stanowiącego jego podstawę. Następnie sąd ten zwrócił uwagę na to, że celem systemu płatności jednolitych nie jest udzielenie wsparcia na rzecz dochodów na wypełnienie zadań ochrony przyrody, które zostały powierzone podmiotowi prowadzącemu gospodarstwo przez organ administracji państwowej. Wskazany sąd orzekł ponadto, że z wykorzystaniem do celów rolniczych mamy do czynienia jedynie wtedy, gdy rolnik uzyskał prawo używania na podstawie umowy dzierżawy lub podobnej transakcji. Co więcej, uznał on, że w ramach sprawy toczącej się przed sądem krajowym cel, na podstawie którego omawiane grunty zostały oddane do dyspozycji A. Niedermair-Schiemann, nie był celem rolniczym, lecz celem ochrony przyrody. Wreszcie uznał on, że aby kwalifikować się do objęcia pomocą, omawiane grunty powinny należeć do gospodarstwa będącego beneficjentem tej pomocy i że rolnik powinien mieć prawo do ich wykorzystywania do celów rolniczych, co nie ma miejsca w niniejszym przypadku.

28 Landkreis Bad Dürkheim i A. Niedermair-Schiemann wniosły odwołanie od wspomnianego powyżej wyroku do sądu krajowego.

29 Według sądu krajowego rozstrzygnięcie sporu w zawisłym przed nim postępowaniu zależy od kwestii, czy sporne grunty wchodzą, czy też nie w zakres pojęcia „kwalifikujący się hektar" w rozumieniu art. 44 ust. 2 rozporządzenia nr 1782/2003.

30 W tych okolicznościach Oberverwaltungsgericht Rheinland-Pfalz postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy dany grunt stanowi grunt rolny w rozumieniu art. 44 ust. 2 rozporządzenia (WE) nr 1782/2003 również wtedy, gdy jego użytkowanie służy celom rolniczym (wypas w ramach hodowli owiec), jednakże jego głównym przeznaczeniem jest realizowanie celów z zakresu pielęgnowania krajobrazu i ochrony przyrody?

2) W razie udzielenia odpowiedzi twierdzącej na pytanie pierwsze:

Czy dany grunt jest wykorzystywany do celów nierolniczych w rozumieniu art. 44 ust. 2 rozporządzenia (WE) nr 1782/2003, jeżeli dana działalność służy głównie ochronie przyrody, lub w każdym razie, jeżeli rolnik przy realizowaniu celów z zakresu ochrony przyrody podlega instrukcjom organu ochrony przyrody?

3) W razie stwierdzenia istnienia gruntu rolnego (pytanie pierwsze), który jest również wykorzystywany do celów rolniczych (pytanie drugie):

Czy przyporządkowanie gruntu rolnego do gospodarstwa [grunty rolne gospodarstwa w rozumieniu art. 44 ust. 2 rozporządzenia (WE) nr 1782/2003] wymaga,

a) aby pozostawał on w dyspozycji gospodarstwa odpłatnie na podstawie umowy dzierżawy lub innej podobnej transakcji zawartej na czas określony?

b) W razie udzielenia odpowiedzi przeczącej: czy przyporządkowaniu do gospodarstwa nie stoi na przeszkodzie fakt, że grunty przekazywane są gospodarstwu nieodpłatnie lub tylko w zamian za przejęcie opłacania składek na rzecz spółdzielni zawodowej w celu użytkowania w określony sposób i przez określony czas zgodnie z celami ochrony przyrody?

c) W razie udzielenia odpowiedzi twierdzącej: czy przyporządkowaniu do gospodarstwa nie stoi na przeszkodzie fakt, że gospodarstwo jest zobowiązane do świadczenia określonych usług na gruntach i otrzymuje za to wynagrodzenie?".

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

W przedmiocie pytań pierwszego i drugiego

31 W swoich dwóch pierwszych pytaniach, które należy zbadać łącznie, sąd krajowy zmierza zasadniczo do ustalenia, czy art. 44 ust. 2 rozporządzenia nr 1782/2003 powinien być interpretowany w ten sposób, że stoi on na przeszkodzie uznaniu za kwalifikujący się do objęcia pomocą gruntu, który jest wprawdzie wykorzystywany także do celów rolniczych, ale służy głównie pielęgnacji krajobrazu i ochronie przyrody, zwłaszcza gdy przy realizowaniu celów z zakresu ochrony przyrody rolnik podlega instrukcjom organu ochrony przyrody.

32 Zgodnie z art. 44 ust. 2 akapit pierwszy rozporządzenia nr 1782/2003 „kwalifikujący się hektar" oznacza grunty rolne gospodarstwa obejmujące grunty orne i trwałe pastwiska, z wyjątkiem powierzchni pod uprawami trwałymi, lasami oraz powierzchni wykorzystywanych do celów nierolniczych.

33 W tym kontekście sąd krajowy zastanawia się po pierwsze, czy można zakwalifikować jako rolny grunt, który jest wprawdzie wykorzystywany do celów rolniczych, ale służy głównie pielęgnacji krajobrazu i ochronie przyrody.

34 Pojęcie gruntu rolnego jest zdefiniowane w art. 2 lit. a) rozporządzenia nr 795/2004 jako łączna powierzchnia gruntów ornych, pastwisk trwałych i plantacji trwałych.

35 Zgodnie z art. 2 lit. b) tegoż rozporządzenia w związku z art. 2 pkt 1 rozporządzenia nr 796/2004 gruntami ornymi są grunty uprawiane do produkcji zbóż oraz grunty ugorowane lub utrzymywane w dobrej kulturze rolnej zgodnej z ochroną środowiska zgodnie z art. 5 rozporządzenia nr 1782/2003.

36 Zgodnie z art. 2 lit. e) rozporządzenia nr 795/2004 w związku z art. 2 pkt 2 rozporządzenia nr 796/2004 pastwiskami trwałymi są grunty zajęte pod uprawę traw lub innych roślin pastewnych, które nie zostały włączone do płodozmianu gospodarstwa przez pięć lat lub dłużej.

37 Z przepisów przypomnianych w pkt 32–36 niniejszego wyroku wynika, że kwalifikacja jako „grunty orne" oraz „pastwiska trwałe", a w konsekwencji jako „grunt rolny" zależy od faktycznego przeznaczenia danych gruntów. Wobec tego grunt należy zakwalifikować jako rolny, jeżeli jest on wykorzystywany jako grunt orny lub jako pastwisko trwałe w rozumieniu art. 2 pkt 1 i 2 rozporządzenia nr 796/2004.

38 Z tego wynika, iż okoliczność, że działki gruntu, które są faktycznie wykorzystywane jako grunty orne lub jako pastwiska trwałe, służą głównie ochronie przyrody i zachowaniu krajobrazu, nie może stać na przeszkodzie zakwalifikowaniu takich działek jako gruntu rolnego w rozumieniu art. 2 pkt 1 i 2 rozporządzenia nr 796/2004.

39 Tytułem uzupełnienia należy zauważyć, że – jak wynika z motywów 3, 21 i 24 rozporządzenia nr 1782/2003 – ochrona środowiska naturalnego zalicza się do celów systemu płatności jednolitych. Trybunał orzekł już w przeszłości, że ochronę środowiska, która stanowi jeden z podstawowych celów Unii Europejskiej, należy postrzegać jako cel będący elementem wspólnej polityki rolnej (wyrok z dnia 16 lipca 2009 r. w sprawie C-428/07 Horvath, Zb.Orz. s. I-6355, pkt 29). Co więcej, art. 2 pkt 1 rozporządzenia nr 796/2004 przewiduje wyraźnie, że gruntami ornymi, a w konsekwencji gruntami rolnymi zgodnie z art. 2 lit. a) rozporządzenia nr 795/2004, są grunty utrzymywane w dobrej kulturze rolnej zgodnej z ochroną środowiska w rozumieniu art. 5 rozporządzenia nr 1782/2003.

40 W tym kontekście sprzeczne byłoby, gdyby grunt rolny przestał kwalifikować się do objęcia pomocą w sytuacji, gdy jest on wykorzystywany do celów zachowania krajobrazu i ochrony przyrody.

41 Z powyższych rozważań wynika, że okoliczność, iż grunt służy w przeważającej mierze ochronie przyrody i zachowaniu krajobrazu, nie pozbawia tego gruntu charakteru rolnego w rozumieniu art. 44 ust. 2 rozporządzenia nr 1782/2003, jako że w niniejszym przypadku grunt jest faktycznie wykorzystywany jako grunt orny lub jako pastwisko.

42 Po drugie, sąd krajowy stara się ustalić, czy grunt rolny, na którym prowadzona jest działalność służąca głównie pielęgnacji krajobrazu i ochronie przyrody, może kwalifikować się do objęcia pomocą.

43 W tym względzie należy przypomnieć, że na podstawie art. 44 ust. 2 akapit pierwszy rozporządzenia nr 1782/2003 do objęcia pomocą nie kwalifikują się grunty rolne wykorzystywane do celów nierolniczych.

44 W art. 2 lit. c) wskazanego powyżej rozporządzenia działalność rolnicza została zdefiniowana jako produkcja, hodowla lub uprawa produktów rolnych, włączając w to zbiory, dojenie, chów zwierząt oraz utrzymywanie zwierząt dla celów gospodarczych, lub utrzymywanie gruntów w dobrej kulturze rolnej zgodnej z ochroną środowiska, zgodnie z art. 5 tegoż rozporządzenia.

45 W tym kontekście sąd krajowy zadaje pytanie, czy grunt rolny, który jest wykorzystywany do działalności rolniczej i zarazem do działalności nierolniczej w rozumieniu wspomnianego 44 ust. 2 akapit pierwszy, kwalifikuje się do objęcia pomocą.

46 W niniejszym przypadku należy jednak stwierdzić, że – jak wynika z postanowienia odsyłającego – sporne grunty były wykorzystywane do prowadzenia działalności rolniczej.

47 W sytuacji bowiem gdy grunt rolny jest objęty działalnością rolniczą w rozumieniu art. 2 lit. c) rozporządzenia nr 1782/2003, na zastosowanie art. 44 ust. 2 nie ma wpływu to, że celem tej działalności jest głównie cel rolniczy bądź cel ochrony przyrody.

48 Podobnie z punktu widzenia definicji działalności rolniczej wskazanej w powyższym przepisie bez znaczenia jest okoliczność, że właściwy organ administracji krajowej udziela instrukcji rolnikowi. Twierdzenie to jest tym bardziej słuszne, że zgodnie z samym art. 3 rozporządzenia nr 1782/2003 nie tylko każdy rolnik otrzymujący płatności bezpośrednie jest zobowiązany przestrzegać wymogów podstawowych w zakresie zarządzania, o których mowa w załączniku III do tego rozporządzenia, oraz zasad dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska ustanowionych zgodnie z art. 5 tegoż rozporządzenia, ale także właściwy organy krajowy dostarcza rolnikowi wykaz wymogów podstawowych w zakresie zarządzania oraz zasady dobrej kultury rolnej zgodnej z ochroną środowiska, których należy przestrzegać.

49 Z powyższych rozważań wynika, że art. 44 ust. 2 rozporządzenia nr 1782/2003 powinien być interpretowany w ten sposób, że nie stoi on na przeszkodzie uznaniu za kwalifikujący się do objęcia pomocą gruntu, który jest wprawdzie wykorzystywany także do celów rolniczych, ale służy głównie pielęgnacji krajobrazu i ochronie przyrody. Ponadto okoliczność, że rolnik podlega instrukcjom organu administracji odpowiedzialnego za ochronę przyrody, nie pozbawia rolniczego charakteru działalności, która odpowiada definicji zawartej w art. 2 lit. c) wymienionego powyżej rozporządzenia.

W przedmiocie pytania trzeciego

50 Pytanie trzecie ma na celu ustalenie, pod jakimi warunkami grunt rolny może zostać przyporządkowany do gospodarstwa w rozumieniu art. 44 ust. 2 rozporządzenia nr 1782/2003.

51 W szczególności sąd krajowy stara się przede wszystkim dowiedzieć, czy do przyporządkowania gruntu rolnego do gospodarstwa rolnika konieczne jest, aby dany rolnik dysponował nim na podstawie umowy dzierżawy lub innego typu odpłatnej umowy oddania w używanie o takim samym charakterze. Wspomniany sąd stawia następnie pytanie, czy do gospodarstwa należy grunt, który zostaje oddany do dyspozycji rolnika w celu użytkowania w określony sposób i przez określony czas zgodnie z celami ochrony przyrody. Wreszcie sąd krajowy zadaje pytanie, czy grunt rolny może zostać przyporządkowany do gospodarstwa, w sytuacji gdy rolnik jest zobowiązany do świadczenia na nim określonych usług i otrzymuje za to wynagrodzenie.

52 Po pierwsze, należy przypomnieć, że zgodnie z art. 44 ust. 2 rozporządzenia nr 1782/2003 do objęcia pomocą kwalifikują się grunty rolne gospodarstwa. Gospodarstwo jest zdefiniowane w art. 2 lit. b) tego rozporządzenia jako wszystkie jednostki produkcyjne zarządzane przez rolnika, które znajdują się na terytorium tego samego państwa członkowskiego.

53 Artykuł 44 ust. 3 wskazanego powyżej rozporządzenia uściśla, że działki odpowiadające kwalifikującej się powierzchni powiązanej z uprawnieniem do płatności powinny pozostawać w dyspozycji rolnika przez okres co najmniej 10 miesięcy.

54 I tak należy stwierdzić, że ani art. 44 ust. 2 rozporządzenia nr 1782/2003, ani ust. 3 tegoż artykułu nie precyzują charakteru stosunku prawnego, na podstawie którego dana powierzchnia jest wykorzystywana przez rolnika. W związku z tym z przepisów tych nie można wywieść, że dane działki muszą pozostawać do dyspozycji rolnika na podstawie umowy dzierżawy lub równoważnej transakcji.

55 Zgodnie z zasadą swobody umów strony mogą zatem swobodnie ukształtować stosunek prawny, który stanowi podstawę używania danego gruntu. Jeżeli przepisy nie stanowią inaczej, strony te mogą również przewidzieć, że oddanie do dyspozycji działek następuje nieodpłatnie.

56 Podobnie mają one prawo przewidzieć, że w zamian za oddanie gruntu do dyspozycji rolnik jest zobowiązany opłacać składki należne spółdzielni zawodowej.

57 Po drugie, sąd krajowy stara się ustalić, czy grunt może zostać uznany za należący do gospodarstwa, w sytuacji gdy na rolnika nałożone zostają – jak ma to miejsce w przypadku umowy zawartej przez A. Niedermair-Schiemann w dniu 12 listopada 1998 r. z krajem związkowym Nadrenią-Palatynatem – pewne ograniczenia dotyczące czasu trwania i rodzaju działalności dozwolonej na tym gruncie.

58 W tym względzie należy przypomnieć, że – jak wynika z pkt 52 niniejszego wyroku – grunt należy do gospodarstwa rolnika, gdy przysługuje mu uprawnienie do zarządzania nim do celów prowadzenia działalności rolniczej.

59 Ani rozporządzenie nr 1782/2003, ani rozporządzenia nr 795/2004 i nr 796/2004 nie precyzują dokładnego zakresu pojęcia „jednostki produkcyjne zarządzane przez rolnika" figurującego w art. 2 lit. b) rozporządzenia nr 1782/2003.

60 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem ustalenie znaczenia i zakresu pojęć, których definicji prawo Unii nie zawiera, powinno być dokonywane zgodnie z ich zwyczajowym znaczeniem w języku potocznym, biorąc jednocześnie pod uwagę kontekst, w którym są one użyte, i cele uregulowania, którego są częścią (wyrok z dnia 10 marca 2005 r. w sprawie C-336/03 easyCar, Zb.Orz. s. I-1947, pkt 21 i przytoczone tam orzecznictwo).

61 Jeśli chodzi o system płatności jednolitych, pojęcie zarządzania nie wiąże się – wbrew temu, co utrzymuje ADD w swoich uwagach na piśmie – z istnieniem po stronie rolnika nieograniczonego uprawnienia do dysponowania danym gruntem w ramach jego wykorzystywania do celów rolniczych.

62 Natomiast rolnik musi dysponować w odniesieniu do danego gruntu wystarczającą samodzielnością przy prowadzeniu działalności rolniczej, co powinien ocenić sąd krajowy, mając na uwadze wszystkie okoliczności niniejszej sprawy.

63 W takich okolicznościach jak okoliczności sporu przed sądem krajowym w szczególności ważne jest, by rolnik nie podlegał całkowicie instrukcjom właściwego organu krajowego. I tak, mimo instrukcji tego organu, rolnik powinien być w stanie wykonywać pewne uprawnienia decyzyjne w ramach użytkowania gruntu, o którym mowa.

64 Zgodnie z art. 44 ust. 3 rozporządzenia nr 1782/2003 grunty kwalifikujące się do objęcia pomocą powinny ponadto pozostawać w dyspozycji rolnika przez okres co najmniej 10 miesięcy.

65 We wspomnianym okresie rolnik powinien być w stanie używać danego gruntu w wystarczająco samodzielny sposób do prowadzonej przezeń działalności rolniczej, w tym utrzymywania gruntów w dobrej kulturze rolnej zgodnej z ochroną środowiska w rozumieniu art. 5 rozporządzenia nr 1782/2003.

66 Ponadto istotne jest, by sporne grunty nie były przedmiotem żadnej działalności rolniczej wykonywanej przez osobę trzecią we wskazanym powyżej okresie. W celu uniknięcia sytuacji, w której kilku rolników rości sobie prawa do określonych działek jako należących do ich gospodarstwa, konieczne jest bowiem, by w ww. okresie działki te nie mogły zostać przyporządkowane do gospodarstwa innych rolników dla celów systemu płatności jednolitych.

67 Po trzecie, sąd krajowy zadaje pytanie, czy grunt rolny może zostać przyporządkowany do gospodarstwa, w sytuacji gdy rolnik jest zobowiązany do świadczenia na nim określonych usług i otrzymuje za to wynagrodzenie.

68 W tym względzie należy przypomnieć, że zgodnie z art. 44 ust. 2 rozporządzenia nr 1782/2003 gospodarstwo rolne stanowią grunty orne i trwałe pastwiska, które są wykorzystywane do działalności rolniczej prowadzonej przez rolnika z pewną samodzielnością.

69 Należy również uściślić, że prowadzenie działalności rolniczej na gruntach, o których mowa, musi mieć miejsce w imieniu i na rzecz rolnika, co powinien sprawdzić sąd krajowy.

70 Okoliczność, że rolnik jest zobowiązany do wykonywania pewnych zadań w zamian za wynagrodzenie na rzecz osoby trzeciej, jest w tym względzie bez znaczenia.

71 W konsekwencji na pytanie trzecie należy odpowiedzieć, że art. 44 ust. 2 rozporządzenia nr 1782/2003, w brzmieniu nadanym rozporządzeniem nr 2013/2006, powinien być interpretowany w następujący sposób:

— do przyporządkowania gruntu rolnego do gospodarstwa rolnika nie jest konieczne, aby dany rolnik dysponował nim na podstawie umowy dzierżawy lub innego typu odpłatnej umowy oddania w używanie o takim samym charakterze;

— nie stoi on na przeszkodzie przyporządkowaniu do gospodarstwa gruntu, który zostaje oddany nieodpłatnie do dyspozycji rolnika, w zamian jedynie za opłacanie przezeń składek należnych spółdzielni zawodowej, w celu użytkowania w określony sposób i przez określony czas zgodnie z celami ochrony przyrody, pod warunkiem że ten rolnik jest w stanie używać takiego gruntu w wystarczająco samodzielny sposób do swojej działalności rolniczej przez co najmniej 10 miesięcy; oraz że

— bez znaczenia dla przyporządkowania gruntu, o którym mowa, do gospodarstwa rolnika jest okoliczność, że rolnik jest zobowiązany do wykonywania pewnych

zadań w zamian za wynagrodzenie na rzecz osoby trzeciej, ponieważ ten grunt jest również wykorzystywany przez rolnika do celów prowadzenia działalności rolniczej w jego imieniu i na jego własny rachunek.

W przedmiocie kosztów

72 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż poniesione przez strony postępowania przed sądem krajowym, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (pierwsza izba) orzeka, co następuje:

1) Artykuł 44 ust. 2 rozporządzenia Rady (WE) nr 1782/2003 Rady z dnia 29 września 2003 r. ustanawiającego wspólne zasady dla systemów wsparcia bezpośredniego w ramach wspólnej polityki rolnej i ustanawiającego określone systemy wsparcia dla rolników oraz zmieniającego rozporządzenia (EWG) nr 2019/93, (WE) nr 1452/2001, (WE) nr 1453/2001, (WE) nr 1454/2001, (WE) nr 1868/94, (WE) nr 1251/1999, (WE) nr 1254/1999, (WE) nr 1673/2000, (EWG) nr 2358/71 i (WE) nr 2529/2001, w brzmieniu nadanym rozporządzeniem Rady (WE) nr 2013/2006 z dnia 19 grudnia 2006 r., powinien być interpretowany w ten sposób, że nie stoi na przeszkodzie uznaniu za kwalifikujący się do objęcia pomocą gruntu, który jest wprawdzie używany także do celów rolniczych, ale służy głównie zachowaniu

krajobrazu i ochronie przyrody. Ponadto fakt, że rolnik podlega instrukcjom organu administracji odpowiedzialnego za ochronę przyrody, nie pozbawia rolniczego charakteru działalności, która odpowiada definicji zawartej w art. 2 lit. c) wymienionego powyżej rozporządzenia.

2) Artykuł 44 ust. 2 rozporządzenia nr 1782/2003, w brzmieniu nadanym rozporządzeniem nr 2013/2006, powinien być interpretowany w ten sposób, że:

— do przyporządkowania gruntu rolnego do gospodarstwa rolnika nie jest konieczne, aby dany rolnik dysponował nim na podstawie umowy dzierżawy lub innego typu odpłatnej umowy oddania w używanie o takim samym charakterze;

— nie stoi on na przeszkodzie przyporządkowaniu do gospodarstwa gruntu, który zostaje oddany nieodpłatnie do dyspozycji rolnika, w zamian jedynie za opłacanie przezeń składek należnych spółdzielni zawodowej, w celu użytkowania w określony sposób i przez określony czas zgodnie z celami ochrony przyrody, pod warunkiem że ten rolnik jest w stanie używać takiego gruntu w wystarczająco samodzielny sposób do swojej działalności rolniczej przez co najmniej 10 miesięcy; oraz że

— bez znaczenia dla przyporządkowania gruntu, o którym mowa, do gospodarstwa rolnika jest okoliczność, że rolnik jest zobowiązany do wykonywania pewnych zadań w zamian za wynagrodzenie na rzecz osoby

trzeciej, ponieważ ten grunt jest również wykorzystywany przez rolnika do celów prowadzenia działalności rolniczej w jego imieniu i na jego własny rachunek.

Podpisy